

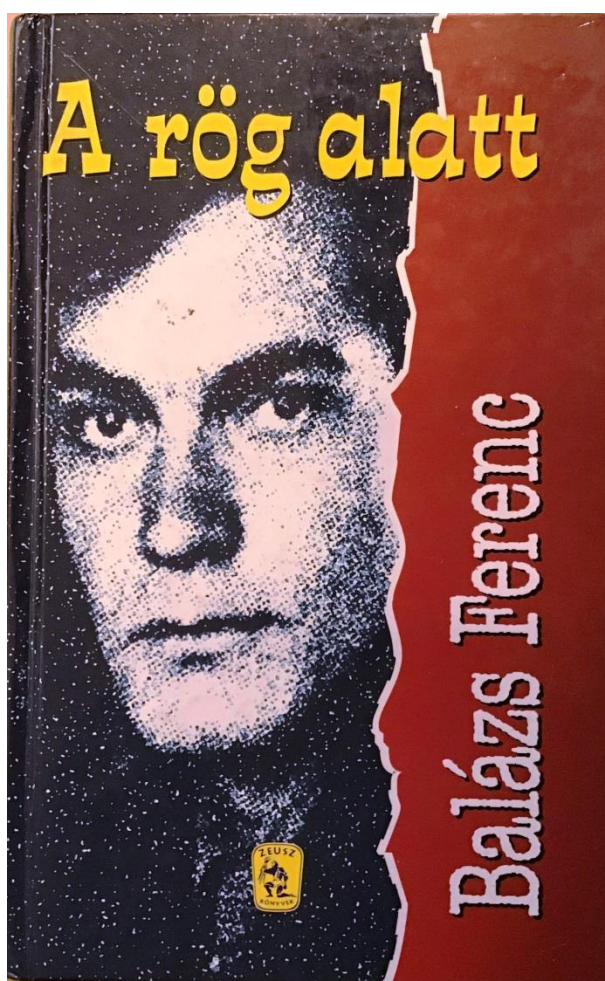
Egy félbeszakadt csoda krónikája

2019. december, Szepesi Balázs

Mire viheti egy a világot formálni akaró értelmiségi a kétkedéssel teli, rideg valóságban? Hasznos útravalót ad Balázs Ferenc A rög alatt című könyve a két világháború közötti Erdélyből.

Balázs Ferenc hét éves mészkei lelkészsége egy félbeszakadt csoda. 1930 és 1937 között megszervezte az iskola és a templom felújítását, új alapokra helyezte a vallásoktatást és az igehirdetést. Népfőiskolát indított, felpezsdítette a helyi civil életet. Sok kudarc után sikerült tető alá hoznia a környék vidékfejlesztési szövetkezetét. Munkája egy erős közösségű, gazdaságú és kultúrájú Aranyosvölgy alapjait helyezte le.

A lelkész életéről Óriások vállán című sorozatunkban írtunk. [Itt találd](#) korábbi cikkünket.

Álom Isten Völgyéről

Az egyre jobban betegeskedő lelkész a Tordai hasadék tövében épült vendégházból végignézte a völgyön látta, mit rajzolhat ki a következő évek dolgos összefogása. A helyi gazdák közössége szervezi a kultúrát, a kereskedelmet és a termelést. A falusiak népfőiskolában szerzik meg a világban való eligazodáshoz szükséges tudást. Esténként a magyar népi építészet hagyományaira épülő letisztult vonalú kultúrházban tartanak maguknak színelőadást, ott néznek mozit. Ott egyleteznek az asszonyok, a fiatalok. A kisgyerekekre napközi vigyáz, a nagyobbak fociznak és táncolnak. A férfiak energiáját a közös öntözés szervezése, a gazdálkodás megújítása és a kereskedőket kiszorító szövetkezet szervezése köti le. A lelkészi vendégházba a világ minden részéről érkeznek a fejlődést az egyéni szabadság keretei között erősödő szeretetként és összefogásként értelmező emberek. Vasárnaponként tele van a templom, az emberek a természet lelkeként szeretik Istent.

Balázs Ferenc vendégháza a Mészkö feletti dombon – Forrás: koskaroly.hu

Az Összkép a magyar társadalom és gazdaság működéséről szóló elemzések magazinja. [Iratkozz fel hírlevelünkre](#), [kövess minket](#), ha szeretnéd mélyebben megérteni, hogyan működik Magyarország.

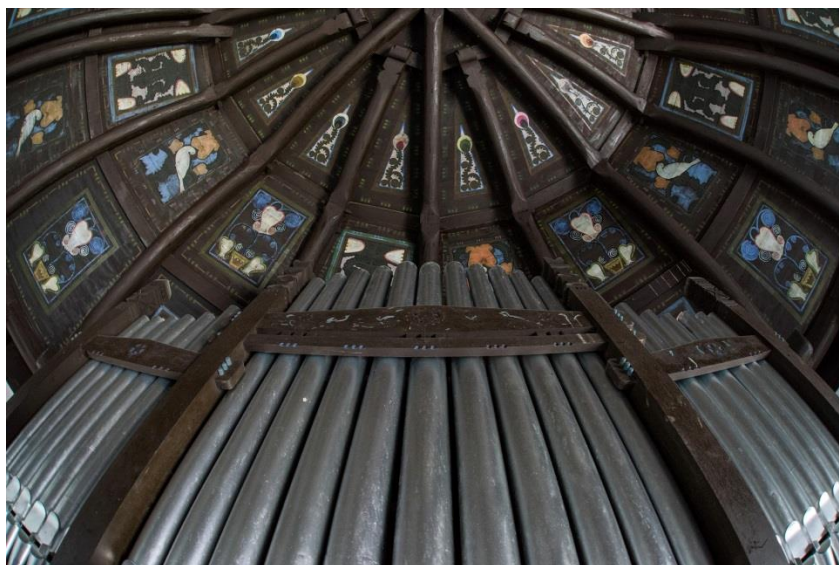
Ez az álom azonban nem valósult meg. Balázs Ferenc 36 évesen tüdőbajban meghalt. A román állam 1938-ban ellehetetlenítette a magyar szövetkezeti mozgalmat. Pár évvel később kirobban a második világháború, azt a házat is kilőtték, melynek ablakából Balázs Ferenc látni vélte a vidék összefogására épülő Isten Völgyét. Azt követően a túlélés volt a feladat a legitimitációját nagyrészt a magyar közösség szétveréséből szerző román kommunizmus idejében.

Mégsem itt van a történet vége. Ha ma arra tévedünk, nem csak az apostol sírját találjuk a faluban. A templom, amit a néprajzi alapelvek szerint újjátartott fel, még áll és él. A mészköi unitárius egyházközség és a Balázs Ferenc Népfőiskola idén decemberben is megszervezi az Együtt Isten völgyében közösségi együttlétet. Nem lett terebélyes fa a lelkész elvetette magból, de nem is rohadt a földben. Megnőni nem tudott, de kikelt és szívósan kapaszkodik a földbe.

Félbe maradt a csoda

Félbe maradt a csoda, de a gondolat és a remény nem foszlott szét. Sok az ilyen történetünk, sok a félig töltött pohár az asztalon. Kavarnak az emberben az érzések. Álmodunk a régiaktól a bennük bújó bizonytalansággal együtt. Reálisak voltak-e az összefogásra, a nép erejére és hitére építő víziók? A gazdasági és kulturális alapok hiányoztak megvalósításukhoz vagy csak az idő volt kevés? Megvalósulhatott volna a szövetkezetes, népfőiskolás erdélyi (és a sok hasonló) vízió, ha nem folytja el azt a magyarság erejétől féltő román adminisztráció, ha nincs a diktatúra? A talaj volt sovány, amibe a magot vetették, vagy az ár sodort el mindent? Mennyivel jobb most a helyzet? A tenni akarás dicsősége az örökségünk, vagy a kudarc tapasztalata?

Balázs Ferenc válasza egyértelmű. Hitének alapja, hogy „a világfolyamat célja nem más, mint létrehozni az öntudatos egyének együttműködését, szeretetközösségét.” Teológiai alaptétel ez: nem bizonyításra szorul, nem cáfolatért kiált, hanem az életet szervező alapelv. Unitáriusként Jézus számára nem természetfeletti lény, hanem az Isten által erősen átjárt példakép. Munkája és hite a minta. Feltámadása: hitének egyházzá növekedése mutatja, hogy az embernek céljaiért érdemes áldozatot vállalnia. A világot jobbra tenni nem széllel szembeni harc, az ember alapvetően jó és jobb lesz – csak idő kell hozzá, bírni kell a viszontagságokat és a sok-sok munkát. A teológus ebből vezetett le mindent: hogyan kell tanítani, prédikálni, gazdálkodni, közösséget szervezni, élni.

A Mészköi templom orgonája és mennyezete – forrás: a mészköi unitárius egyházközség facebook oldala

Egy fejjel emelkedett ki

Balázs Ferenc nagyratörő tervei erős alapokon álltak. Először is eltökélt volt: azzal a céllal választotta a lelkészi pályát, hogy falusi pap lehessen, küzdött, hogy sokak számára felforgató nézetei ellenére egyházközséget kaphasson.

Másrészt kora összes tudását és lelki erejét fogta össze terveiben, amelyekkel Mészkon munkába kezdett. Világlátása alapos hittudományi ismeretekre épül: kijárta a kolozsvári lelkészképzőt, két évet tanult Oxfordban, majd kettőt a Berkley-n, egy évig járta Indiát, Kínát és Japánt. A lelkész fontos figurája volt a korabeli erdélyi szellemi életnek. Aktívan részt vett a nagy háború utáni szövetkezeti mozgalomnak, az erdélyi népi mozgalomnak. Írt, vitatkozott, gyűléseket szervezett, előadásokat tartott. Bekapcsolódott a nemzetközi vérkeringésbe is. Dán származású amerikai felesége is a nagyvilághoz kötötte, emellett külföldi vendégeket fogadtak, leveleztek, el-elutaztak nemzetközi konferenciákra. Csak teste volt gyenge, tüdőbetegsége többször ágyának szögezte – talán azért is rohant, mert tudta, hogy ki van mérve ideje.

Harmadrészt nem volt egyedül. Amit elért, azt a mészközi gazdákkal együtt érte el. Lelkesítette őket, perlekedett velük, magyarázott nekik, szervezte a színjátszást meg a kirándulásokat, azonban csak az történhetett és változhatott meg, amit a helyi gazdák elfogadtak, amihez adták figyelmüket, munkájukat, pénzüket. A lelkészt hozzá hasonlóan elkötelezett és felkészült emberek sora segítette. A templom felújításához Debreczeni László készítette a terveket. Amikor az első falugazdával nem sikerült összhangot találni, a Bécsben doktorált Baiersdorf Terus jött a faluba. A vajkészítő szövetkezetet egy idő után Fikker János a szomszédos Kövend lelkésze vette át. Rendszeresen támogatták terveit az állam nélkül marad erdélyi magyarságot megszervező egyletek, mozgalmak, újságok, szövetkezések és az unitárius egyház.

Balázs Ferenc az a gazdag, de kiaknázatlan talajt tervezte termőre fogni, amit évszázadok halmoztak fel Erdély, az aranyosvölgyi falvak kultúrájában. Egy fejjel emelkedett ki, pár lépéssel járt előbb, mint a többiek. A korszerű világba sikeresen tagozódni akaró, önmagát újraszervezni kényszerülő társadalom apostola volt.

„Csak az jelent előmenetelt, amit a nép jószántából visz végbe.”

A mészközi lelkészségi éveket bemutató könyv fontos olvasmány mindenkinek, akit vonz a világ jobbá tételének feladata. Nem csak azért, mert mindig hasznos egy jó gyakorlatok tára. Balázs Ferenc részletesen, őszintén mutatja be vívódásait, konfliktusait. Keresi, miben van igaza azoknak, akik nem értettek vele egyet.

Miért fogadták volna el kezdeményezéseit a gazdálkodás fejlesztésére, ha saját portája sokszor rendezetlen volt? Mikor mélyszántson a paraszt, ha a szokásos munkálatok is kifeszítik? Miért

fogadnák meg a gazdálkodási szakértő tanácsát, ha az lenézi őket? Érthető, hogy a vállalkozást haszonban mérő gazdák balekságnak tartják, ha a szövetkezeti próbálkozások során saját pénzéből állja a kezdeti veszteségeket. Természetes, hogy félnek ötleteitől, ha egyik évben a templom, a következőben az iskola, a harmadikban pedig a paplak felújításához kér pénzt. Ha mindig rohan és magyaráz, nem marad ideje meghallgatni az emberek baját, hiányzik a lelki összehangolódás. A falusiaknak veretesen beszélő, tisztelhető pap kell, nem néptanító.

Áthatja a könyvet a mészköi gazdák tisztelete és szeretete, a vívódás, hogyan lehet az új eszméket érvényesíteni a sokat tapasztalt, óvatos és szabadságukra kényes mészköi atyafiak világában. A lelkész legnagyobb sikerei, amikor kezdeményezései és a falu lelke összeérnek.

Az esti népművelő összejöveteleken az öregek mesélnek arról, milyen volt a háború. Az egyik gazda titokban bevallja a papjának, hogy három fia meghalt, ő nem tudja elhinni, hogy lenne valahol túlvilág, ahol ők még élnek. A nehezen működő népművelő kezdeményezések hirtelen szárba szökkennek, mikor a falusiak maguk szerepelhetnek a színdarabban, az ifjúsági egyesület alapvető felszerelése a focilabda lesz. A lelkész jól tojó tyúkjának tojásaiból egyre többen kérnek, hogy kikeltessék és felneveljék a csibéket. Az asszonyok a templomban énekelnek, miközben a férfiak az utcákon járnak csapatokban, hogy megvédjék a románok kifogásolta esti harangszót.

Balázs Ferenc már betegen írta *A rög alatt* című könyvét. Összegyúrta benne tapasztalatait, álmait, hitét, vívódásait és sikereit. Ez, az utolsó volt a rafinált székely legnagyobb húzása. Összeszedte erejét, hogy itt hagyja nekünk örökségül, miért érdemes és hogyan kell azért élni, hogy a gyakorlatban valósuljon meg a szabad emberek erős összefogásának világa.